

لغات مهم درس دوم

اشْتاقٌ : مشتاق شد (اِشْتاقٌ / يَشْتاقُ)	اسْتَعِينُوا : کمک بگیرید (اسْتَعانَ / يَسْتَعِينُ)	أَمَمْتُ : آرزو دارم (يَمَنُّ / يَتَمَنُّ)
بُنَى : پسرکم		أُمٌّ : مادر جان ، ای مادرم
التَّلْفاز : تلویزیون	بَلَعٌ : بلعید (بَلَعٌ / يَبْلَعُ)	بُنَيَّةٌ : دخترکم
حَجٌّ : طواف کرد (حَجَّ / يَحْجُ)	تَساقَطٌ : افتاد (تَساقَطٌ / يَتَساقَطُ)	مَرٌّ : می گذرد (مَرٌّ ، يَمُرُّ)
تُولِمُ : به درد می خورد / تُولِمُنِي رَجُلِي : پایم درد می کند (أَلَمَ / يُؤَلِمُ)		الْجَرارةُ : تراکتور
زُرْتُ : دیدم (زارَ / يَزورُ)	جَوْلَةٌ : گردش	خيامٌ : چادرها (مفرد : خيمة)
قِمَّةٌ : قلعه (جمع : قِمَمٌ)	دُموعٌ : اشک ها (مفرد : دَمْعٌ)	الفمٌ : دهان
لَجَأٌ إِلَى : پناه برد (لَجَأَ / يَلْجَأُ)	الفرائسُ : شکارها (مفرد : الفريسه)	گما : همان طور که
مُعَطَّلَةٌ : خراب شده	لَا تَهْنُوا : سست نشوید (فعل نهی از (وَهَنَ / يَهِنُ))	مَشْهَدٌ : صحنه ، منظره (جمع : مَشاهِدٌ)
يُؤْتُونَ : می دهند (آتَى / يُؤْتِي)		مَوْقِفٌ : گاراژ (جمع : مَوَاقِفُ)
أَطْلَقَ : رها کرد (أَطْلَقَ / يُطْلِقُ)	مُصْلِحٌ : تعمیر کننده	سَمَكَةُ السَّهْمِ : ماهی تیرانداز
الهَوَاةُ : هواداران ، علاقمندان (مفرد : الهاوی)	يَتَعَبَّدُ : عبادت می کند (تَعَبَّدَ / يَتَعَبَّدُ)	المُتتالی : پی در پی
السَّهْمُ : تیر	السَّعيُ : دویدن	رَمَى الجَمْرَتِ : پرتاب ریگ ها (در مراسم حج)
انْتَصَرَ : پیروز شد	المُحْسِنُ : نیکوکار	أَذنَبَ : گناه کرد
وَجْهٌ : (ج وَجَه) صورت ها		

۴۰. « سَأَلْتُ صَدِيقَتِي وَالِدِيهَا: هَلْ كُنْتُمْ قَدْ شَاهَدْتُمْ غَارَ ثَوْرٍ أَلْذِي لَجَأَ إِلَيْهِ الرَّسُولُ (ص) أَثْنَاءَ هِجْرَتِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ » عَيْنَ الصَّحِيحِ:

۱. نگاه کرده بودید - پناه ۲. دیده اید - پناه برد ۳. مشاهده کرده اید - پناه برد ۴. دیده بودید - پناه برده بود

۴۱. « مَا هُوَ أَهْمُ ذِكْرِيَاكُمْ عَنِ الْحَجِّ؟ رُؤْيَا مَشَاهِدِ خِيَامِ الْحِجَّاجِ فِي مَنَى وَ عَرَفَاتِ وَ رَمَى الْحِجْرَاتِ وَ غَيْرِهَا مِنْ مَراسِمِ الْحَجِّ » عَيْنَ الصَّحِيحِ:

۱. خاطره ها - مناظر - نگاه کردن - کاروان ۲. یادآوری - مشاهده - صحنه - چادرها

۳. خاطرات - دیدن - صحنه ها - چادرها ۴. خاطرات - رؤیت - نگاه کردن - خیمه ها

۴۲. « نَحْنُ مِنْ هَوَاةِ هَذِهِ الْأَسْمَاكِ وَ مُعْجَبُونَ بِهَا جَدًّا وَ هِيَ تُفَضِّلُ الْفَرَائِسَ الْحَيَّةَ عَلَى الْمَيْتَةِ »:

۱. علاقه مندان - تعجب کننده - برتر می داند - طعمه ۲. سرگرم شدگان - خودپسندان - ترجیح می دهد - شکارها

۳. علاقه مندان - شیفته - ترجیح می دهد - طعمه ها ۴. علاقه مندان - اعجاب برانگیز - برتر می دانی - شکار

۴۳. « رَأَيْتُ سَمَكَةً تُسَمَّى السَّهْمِ وَ هِيَ أَعْجَبُ الْأَسْمَاكِ صَيْدًا لِأَنَّهَا تُطَلَّقُ قَطْرَاتِ الْمَاءِ مُتتَالِيَةً إِلَى الْهَوَاةِ شَبِيهَةً بِاطْلَاقِ السَّهْمِ اتَّجَاهَ الْحِشْرَاتِ » عَيْنَ الصَّحِيحِ:

● **حال :** (در زبان فارسی قید حالت است)

اسم یا جمله ای است منصوب که حالت و چگونگی فاعل، مفعول به، مجرور به حرف جرّ و یا نایب فاعل را در هنگام وقوع فعل نشان می دهد و **صاحب حال** (ذو الحال) همان فاعل یا مفعول به و ... است که حالت آن بیان می شود.

انواع حال :

الف) حال به صورت یک اسم (حال مفرد) (ب) حال جمله (جمله حالیه) (فعلیه و اسمیه)

الف) حال به صورت یک اسم (حال مفرد) :

« فرمول حال مفرد = اسم - منصوب - نکره - *مشتق (معنای وصفی) »

توضیح :

✓ حال مفرد همیشه **منصوب** است یعنی در مفرد و جمع مکسر، فتحه (---) یا تنوین نصب (---) ، در مثنی با سین، در جمع مذکر سالم با سین و در جمع مونث سالم با (ات) همراه می شود .

وَقَفَّ الْمُهَنْدِسُ الشَّابُّ فِي الْمَصْنَعِ مُبْتَسِمًا : مُبْتَسِمًا حال و المهندس صاحب حال می باشد .

اللاعبون الإيرانيون رَجَعُوا مِنَ الْمُسَابَقَةِ مُبْتَسِمِينَ : مُبْتَسِمِينَ حال و اللاعبون صاحب حال می باشد .

هاتان البنتانِ قَامَتَا بِجَوْلَةٍ عِلْمِيَّةٍ فِي الْإِنْتَرْنِتِ مُبْتَسِمَتَيْنِ : مُبْتَسِمَتَيْنِ حال و هاتان البنتان صاحب حال می باشد .

✓ حال مفرد همیشه **نکره** است و هیچوقت با ال نمی آید .

✓ حال مفرد همیشه **مشتق** است یعنی معنای وصفی دارد و غالباً به یکی از صورت های زیر می آید :

اسم فاعل ، اسم مفعول ، صفت مشبیهه (فَعِيل ، فَعِل ، فَعْلان) ، اسم مبالغه ..

بنابراین کلمات زیر چون معنای غیر وصفی دارند نمی توانند حال شوند :

قافلة (کاروان) ، سبیل (راه) ، شمس (خورشید) و ...

✓ حال نمی تواند معنای مصدری داشته باشد مثلاً کلمات زیر نمی توانند حال باشند زیرا مصدر هستند : اجتهاد (تلاش کردن) ، صعوبه (سخت بودن) ، عبادة (پرستیدن) و ...

✓ حال از نظر جنس (مذکر و مؤنث) و عدد (مفرد ، مثنی و جمع) باید تابع ذوالحال باشد . یعنی مثلاً اگر صاحب حال مثنی و مؤنث باشد حال نیز باید مثنی و مؤنث باشد .

شاهدتِ البنّت والدّها مسرورَةٌ : اینجا از نظر معنا هم البنّت می تواند صاحب حال باشد و هم والد ولی از آنجا که مسرورَةٌ مؤنث می باشد بنابراین البنّت صاحب حال می باشد .

✓ چنانچه صاحب حال جمع غیر انسان باشد حال مفرد مؤنث می آید .

مثال : طَارَتِ الطَّيُورُ مُسْرِعَةً : « مُسْرِعَةً حال و منصوب - الطيور جمع غیرانسان ، صاحب حال و فاعل »

« معرفه بودن صاحب حال و نکره بودن حال یک شرط اساسی در تشخیص حال است »

✓ دقت کنید حال نقش است ولی صاحب حال نقش محسوب نمی گردد بنابراین صاحب حال ، نقش می گیرد (فاعل ، مفعول ، نایب فاعل و ...)

مثال: حَضَرَ تَلْمِیذُ الْمَدْرَسَةِ ضَاحِکاً : « ضاحکاً حال و منصوب - تلميذ صاحب حال و فاعل »
ترجمه : دانش آموز مدرسه در حالی که خندان بود حاضر شد .

قَصَصَ الْخَائِنُ لَيْلَتَهُ خَائِفًا مُضْطَرِبًا : « خائفاً و مضطرباً حال - الخائن صاحب حال و فاعل »
ترجمه : خائن شبش را ترسان و مضطرب سپری کرد .

رَأَيْتُ الطِّفْلَ بَاكِيًا : « باکیاً حال و منصوب - الطفل صاحب حال و مفعول »

ترجمه : کودک را گریان دیدم .

تذکر:

۱) هرگاه اسم استفهام (کیف ؟) قبل از فعل قرار بگیرد دارای نقش حال می باشد و در جواب آن نیز باید (حال) آورده شود.

مثال: كَيْفَ خَرَجْتَ مِنَ الْمَدْرَسَةِ ؟ خَرَجْتُ مِنَ الْمَدْرَسَةِ مُتَبَسِّمًا (كَيْفَ حال - مُتَبَسِّمًا حال)

۲) دقت کنید اینطور نیست که به هر کلمه منصوبی بعد از اسم معرفه ، حال بگوییم . منصوبات دیگری داریم که ممکن است ما را به اشتباه بیندازند :

- ✓ مفعول اول و مفعول دوم : سَأَلَ الْمَعْلَمُ التِّلْمِذِينَ سَوَائِلَ : التلمیذین مفعول اول و سوائِلین مفعول دوم
- ✓ صفت : رایت تلمیذاً مسرواً : تلمیذاً مفعول / مسرواً صفت
- ✓ خبرِ كانَ : كانَ اللهُ خَبيراً بَصيراً : خَبيراً خبر اول كانَ و بصيراً خبر دوم كانَ
- ✓ اسم حروفِ مشبَّهه بالفعل : انْ فِي الْبَيْتِ رَجُلًا : رجلاً اسم موخر انْ
- ✓ مفعول مطلق : اَعْفُوا مِنْ الْمَخْطِئِ عَفْواً : عَفْواً مفعول مطلق

۳) هرگاه در تشخیص صاحب حال دچار تردید شدیم معمولاً آن را که اسم ظاهر است انتخاب می کنیم مثال :

مانند : جاء الطلاب و جلسوا على كراسيهم صامتين : « صامتين حال - الطلاب صاحب حال »

ترجمه : دانش آموزان آمدند و ساکت روی صندلیهایشان نشستند

۴) ممکن است در یک جمله بیش از یک حال داشته باشیم :

يا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً : راضیه حال اول و مرضیه حال دوم

۵) هرگاه صاحب حال ضمیر متکلم و حده (ضمیر بارز ت یا ضمیر مستتر انا) باشد حال می تواند مذکر یا

مونث باشد . و در صورتی که ضمیر متکلم مع الغیر (ضمیر بارز نا یا ضمیر مستتر نحن) باشد حال می تواند به

صورت مثنی یا جمع و نیز مذکر یا مونث بیاید .

دَهَبْتُ إِلَىٰ بَيْتِ صَدِيقِي فَرِحًا (یا فَرِحَةً) : « فَرِحًا ، فَرِحَةً حال - ضمیر ت صاحب حال و فاعل »

نستمع الى القرآن خاشعين (یا خاشعاتٍ یا خاشعينِ یا خاشعتينِ) : « خاشعين ، خاشعات ، خاشعين ، خاشعتين حال و

منصوب ، ضمیر مستتر نحن صاحب حال »

۶) برخی از فعل های عربی بطور کلی حال پذیرند و احتمال آمدن حال بعد از آنها زیاد است . مانند : عاش ،

مات ، بقى ، ترك ، استشهد ، ظهر ، بدأ و ....

۷) هرگاه حال ، یک اسم جمع و یا مثنی باشد مفرد ترجمه می کنیم : رايَةُ الْأَطْفَالِ بَاكِينَ : کودکان را گریان دیدم .

۸) حال از نقش های اصلی جمله نیست بنابراین میتوان آنرا از جمله حذف کرد و این خود می تواند در تشخیص

کمک کند .

۹) حال به ندرت معرفه می آید و در صورت معرفه بودن فقط معرفه به اضافه می آید .

كُنْتُ أَعِيشُ فِي وَطَنِي مَرْفُوعِ الرَّأْسِ كَانَتْ طِفْلَةٌ فِي الشُّوَارِعِ حَافِيَةَ الْقَدَمِينَ

(ب) جمله حالیه :

• حال به صورت جمله اسمیه:

هرگاه مبتدا و خبر پس از جمله ای بیایند که آن جمله به اسم معرفه ای ختم شده باشد و معنای آن جمله کامل باشد، این مبتدا و خبر نقش حال به صورت جمله اسمیه را دارند و محلاً منصوب می باشند.

مثال: تَكَلَّمَ الْخَطِيبُ وَ هُوَ وَقِفٌ وَ هُوَ وَقِفٌ جمله حالیه - الخطیب صاحب حال و فاعل « خطیب در حالی که ایستاده بود صحبت کرد.

هشدار مهم : وقتی حال به صورت جمله می آید با حرکت آن کاری نداریم و آن را محلاً منصوب گوئیم . یعنی می دانیم مبتدا و خبر هردو مرفوع هستند و وقتی در جمله حالیه می آیند حرکت آنها همچنان مرفوع می باشد و نباید همانند حال اسمی ، آنها را منصوب کنیم :

❗ اشتباه : رايَةُ التَّلْمِيذِ وَ هُوَ مُجْتَهِدٌ ﴿ هُوَ مُجْتَهِدٌ ﴾ به صورت یکجا حال میباشد بنابراین مجتهد که به تنهایی نقشش خبر می باشد باید مرفوع بیاید . (هُوَ مُجْتَهِدٌ)

❗ اشتباه : رايَةُ التَّلْمِيذِ وَ هُمُ الْمُجْتَهِدِينَ ﴿ هُمُ الْمُجْتَهِدِينَ ﴾ به صورت یکجا حال می باشد و از آنجایی که مجتهدین به تنهایی خبر می باشد بنابراین باید در حالت مرفوعی بیاید . (هُمُ الْمُجْتَهِدُونَ)

تذکر مهم : قبل از حال به صورت جمله اسمیه (واو) حالیه می تواند بیاید و یا نیاید، ولی اگر حال به صورت

جمله اسمیه با ضمیر منفصل مرفوعی شروع شده باشد آمدن (واو) حالیه ضروری است.

شَاهِدْتُ صَدِيقِي وَ هُوَ مَسْرُورٌ : « واو حالیه ، هو مسرور جمله حالیه ، صديق صاحب حال »

جَاءَ الطَّالِبُ بِدِهِ مَحْفَظَةٌ يَا جَاءَ الطَّالِبُ وَ بِيَدِهِ مَحْفَظَةٌ « واو حالیه » (بیده محفظه جمله حالیه)

پس : « وَ + ضمير منفصل مرفوعی » خودش یک اساس شناخت جمله حالیه در سوالات است. (به شرطی که بعد از یک معرفه قرار بگیرد)

